“บทวิเคราะห์ประเด็นผู้สูงอายุ 2568”



ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ในโลกของ “สังคมผู้สูงอายุ”

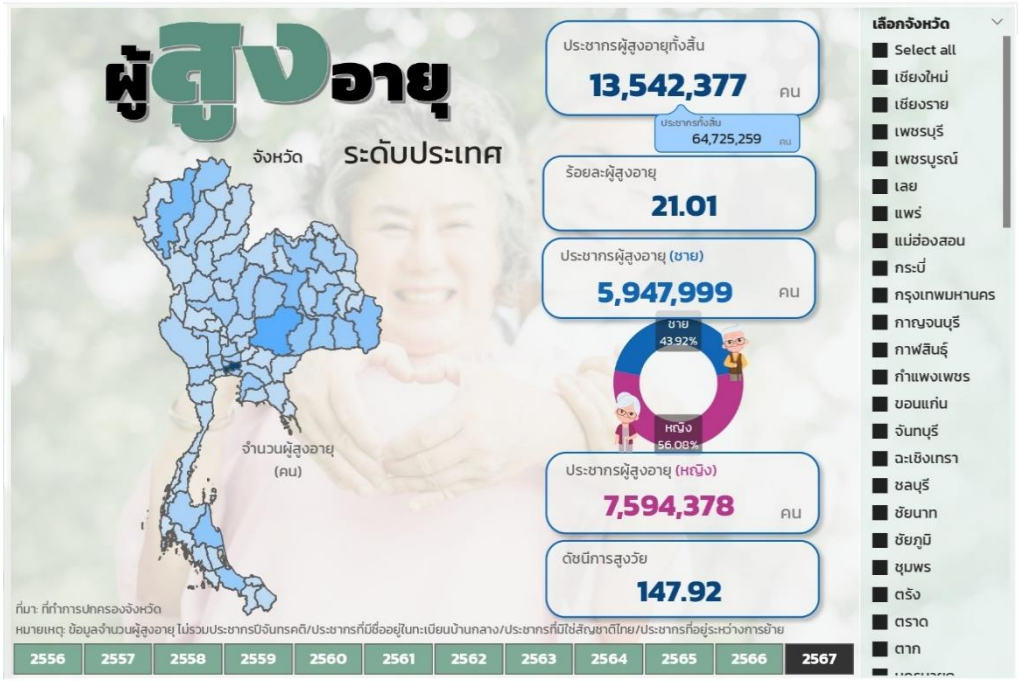
ผู้สูงอายุมาก เด็กเกิดใหม่น้อย

ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร โดยเฉพาะการที่ต้องเผชิญกับจำนวนเด็กเกิดใหม่ที่น้อยลง ในขณะที่ประชากรสูงอายุเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นเสมือนคลื่นมนุษย์ขนาดยักษ์ที่กำลังเคลื่อนเข้ามาสู่สังคมอย่างรวดเร็วและรุนแรง ประเทศไทยเข้าสู่ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2565 ซึ่งหากสถานการณ์ยังเป็นเช่นนี้ต่อไป นอกจากจำนวนประชากรไทยโดยรวมจะเริ่มลดลงแล้ว ประเทศไทยจะขยับขึ้นเป็นสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด

วันหนึ่งทุกคนจะเป็นผู้สูงอายุ

สถิติชี้ให้เห็นอัตราการเกิดที่ลดลงและผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ประชากรวัยทำงานมีแรงกดดันมากขึ้น โดยเฉพาะในอนาคตที่ประเทศไทยอาจประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และการเกิดวิกฤตการคลังจากการที่รัฐบาลต้องจ่ายเงินสวัสดิการผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้นสวนทางกับการเก็บภาษีที่ลดลง เพื่อลดภาวะวิกฤตในสังคมผู้สูงวัยที่จะมาถึง องค์การอนามัยโลกได้แนะนำ 3 องค์ประกอบสำคัญสำหรับปรับใช้กับสังคมผู้สูงวัยที่เพิ่มมากขึ้น ได้แก่ ส่งเสริมให้ผู้คนมีสุขภาพดี ทำให้ทุกคนมีหลักประกันและความมั่นคงในชีวิต รวมถึงทำให้ผู้สูงวัยได้มีส่วนร่วมและมีคุณค่าทางสังคม เพื่อสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งของกำลังแรงงาน มีรายได้ที่คุ้มค่า เพื่อช่วยลดภาระพึ่งพิงสวัสดิการจากภาครัฐ พร้อมทั้งส่งเสริมให้คนทุกช่วงวัยได้อยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปในทุกยุคสมัย

หมายเหตุ ผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2553) หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย



ภาพ 1 จำนวนและร้อยละประชากรผู้สูงอายุไทย จำแนกตามเพศ และดัชนีการสูงวัย ปี พ.ศ. 2567

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุประชากรของประเทศไทย

โครงสร้างอายุประชากร

โครงสร้างอายุประชากร[1] เป็นการอธิบายการกระจายตัวของประชากรที่จำแนกออกเป็นอายุต่าง ๆ กัน ตั้งแต่แรกเกิดไปจนถึงอายุสูงสุด อาจจำแนกอายุเป็นรายปี เริ่มตั้งแต่ 0 ปี 1 ปี 2 ปี เรื่อยไปจนถึงอายุสูงสุด ปกตินิยมจำแนกประชากรออกเป็นกลุ่มอายุ 5 ปี เริ่มตั้งแต่ 0 - 4 ปี 5 - 9 ปี 10 - 14 ปี เรื่อยไปจนถึงกลุ่มอายุสุดท้าย หรืออาจแบ่งกลุ่มอายุออกตามวัยต่าง ๆ เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) ประชากรวัยเด็ก (Young population) คือ ผู้มีอายุ 0 - 14 ปี (2) ประชากรวัยแรงงาน (Working-age population) คือ ผู้มีอายุ 15 - 59 ปี และ (3) ประชากรสูงอายุ (Elderly population) คือ ผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของประชากรในแต่ละกลุ่มอายุในแต่ละช่วงเวลามีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการเพิ่มขึ้นของประชากร เนื่องจากประชากรในแต่ละช่วงอายุมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันจึงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ประชากรวัยเด็กมีความต้องการการลงทุนด้านการศึกษาและสาธารณสุขจากผู้ปกครองและรัฐบาล ประชากรวัยแรงงานสามารถหารายได้เพื่อซื้อสินค้าและบริการสนองความต้องการของตนเองและเป็นกลุ่มที่สร้างรายได้ให้แก่รัฐบาลผ่านกระบวนการทางภาษี ในขณะที่ประชากรสูงอายุต้องการการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข โดยอาศัยสวัสดิการของรัฐบาลและการเลี้ยงดูของบุตรหลาน ดังนั้น เมื่อสัดส่วนของประชากรในแต่ละกลุ่มอายุเปลี่ยนแปลงไป พฤติกรรมทางเศรษฐกิจของประชากรก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งจะมีผลกระทบต่ออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

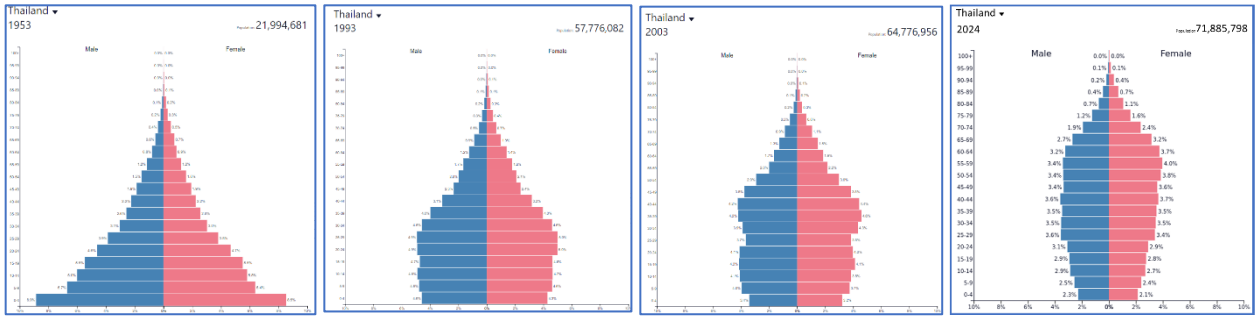
พีระมิดประชากร

โครงสร้างประชากรนิยมแสดงด้วยพีระมิดประชากร ซึ่งเป็นแผนภาพกราฟแท่งแสดงอายุของประชากรในแต่ละช่วงวัย โดยด้านซ้ายแสดงจำนวนหรือสัดส่วนของประชากรชายและด้านขวาแสดงประชากรหญิง พีระมิดประชากรอาจมีรูปแบบที่แตกต่างกัน 4 รูปแบบ ได้แก่ พีระมิดแบบขยายตัว พีระมิดแบบคงที่ พีระมิดแบบเสถียร และพีระมิดแบบหดตัว ทั้งนี้ รูปทรงของพีระมิดที่แตกต่างกันแสดงให้เห็นถึงการกระจายตัวของโครงสร้างอายุของประชากรในแต่ละกลุ่มอายุที่แตกต่างกันด้วย

ในระยะเวลา 70 ปีที่ผ่านมา โครงสร้างอายุประชากรไทยมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ดังภาพ 2 โดยเมื่อปี พ.ศ. 2496 พีระมิดประชากรมีลักษณะเป็นฐานกว้างยอดแหลมซึ่งเป็นพีระมิดแบบขยายตัว แสดงถึงอัตราการเกิดและอัตราการตายของประชากรที่สูง มีอัตราการเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว และสัดส่วนประชากรวัยเด็กมากกว่าประชากรวัยสูงอายุมาก ต่อมาปี พ.ศ. 2536 ฐานพีระมิดเริ่มแคบลง มีลักษณะคล้ายกรวยปากแคบซึ่งเป็นพีระมิดแบบคงที่ แสดงถึงอัตราการเกิดและอัตราการตายของประชากรที่ต่ำ และประชากรในแต่ละช่วงอายุเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ ในปี พ.ศ. 2546 พีระมิดประชากรมีลักษณะคล้ายกับระฆังคว่ำซึ่งเป็นพีระมิดแบบเสถียร หรือมีโครงสร้างประชากรที่คงที่ แสดงถึงอัตราการเกิดและอัตราการตายของประชากรที่ไม่เปลี่ยนแปลง และปัจจุบันปี พ.ศ. 2567 พีระมิดประชากรมีฐานแคบ ตรงกลางพองออกและยอดค่อย ๆ แคบเข้าคล้ายรูปดอกบัวตูม

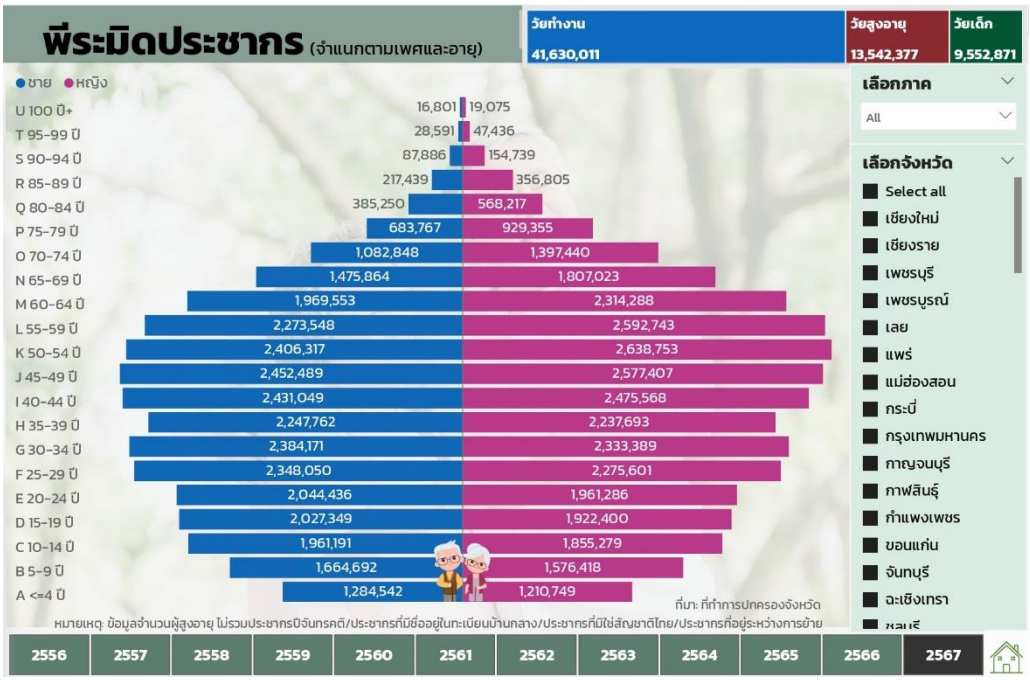
[1] ศัพทานุกรมการวิจัยทางประชากรและสังคม ฉบับปี 2558 สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ซึ่งเป็นพีระมิดแบบหดตัว แสดงถึงรูปแบบของอัตราการเกิดและอัตราการตายที่ต่ำ หรือ การเพิ่มของประชากรมีอัตราลดลง ดังภาพ 3



พ.ศ. 2496 **พ.ศ. 2536** **พ.ศ. 2546** **พ.ศ. 2567**

ภาพ 2 พีระมิดประชากรไทย จำแนกตามเพศและอายุ ปี พ.ศ. 2496 2536 2546 และ 2567



ภาพ 3 พีระมิดประชากรไทย จำแนกตามเพศและอายุ ปี พ.ศ. 2567

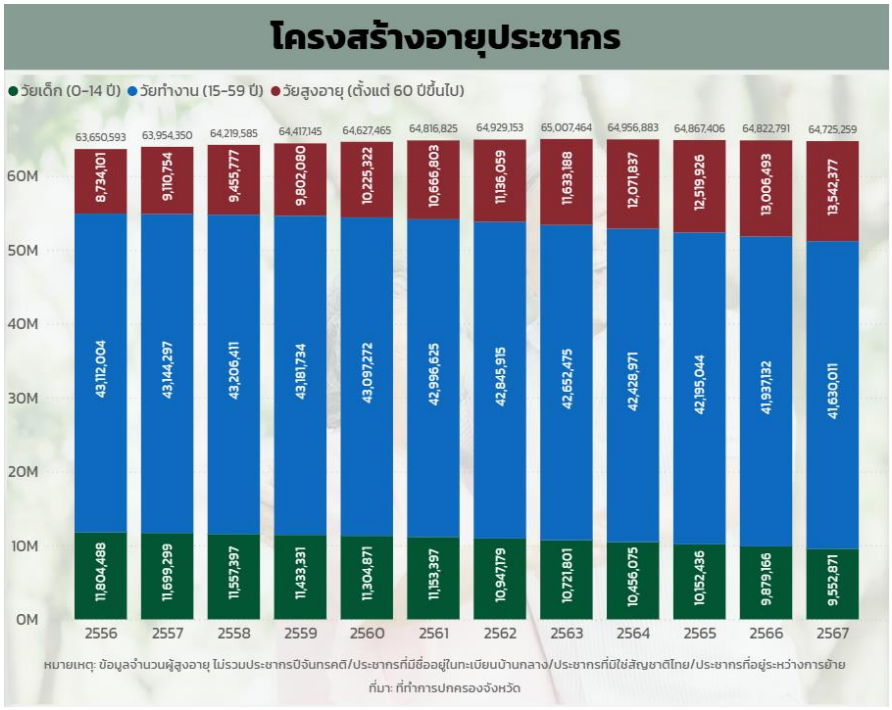
จากข้อมูลขององค์การสหประชาชาติ (United Nations, World Population Ageing) กล่าวว่า ประชากรที่อยู่ในวัยพึ่งพิงหมายถึงประชากรที่ไม่สามารถใช้แรงงานตนเองเพื่อสร้างรายได้เลี้ยงตัว ซึ่งก็คือเด็กและผู้สูงอายุ โดยในปัจจุบันประชากรวัยพึ่งพิงมีจำนวนมากกว่าประชากรในวัยแรงงานแล้ว ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้แบ่งระดับสังคมผู้สูงอายุเป็น 3 ระดับ คือ

1) **สังคมผู้สูงอายุ (Aging society)** คือ สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 10 ขึ้นไป หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 7 ขึ้นไป
2) **สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Complete aged society)** คือ สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 20 ขึ้นไป หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 14 ขึ้นไป

3) **สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super aged society)** คือ สังคมที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 20 ขึ้นไป

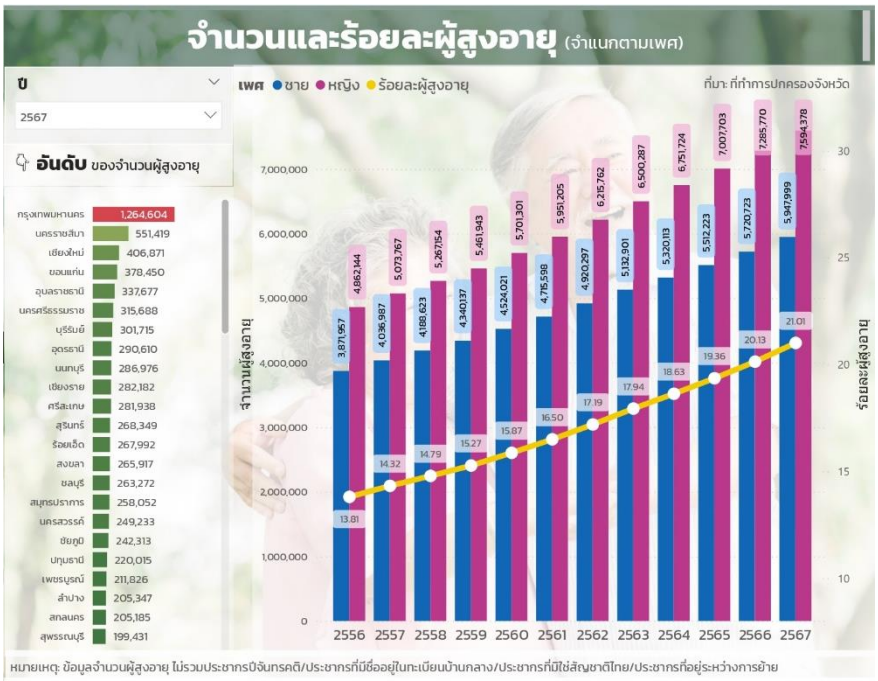
ทั้งนี้ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2496 จนถึงปี พ.ศ. 2567 เพิ่มขึ้นในอัตราส่วนเกือบเท่าตัว ในขณะที่ประชากรวัยเด็กลดลง เมื่อพิจารณาแนวโน้มในช่วงปี พ.ศ. 2556 - 2561 พบว่า จำนวนประชากรวัยเด็กสูงกว่าประชากรวัยสูงอายุ ขณะที่ประชากรวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงทุกปี

อย่างไรก็ตาม ระหว่างปี พ.ศ. 2562 - 2567 จำนวนประชากรวัยสูงอายุมีมากกว่าจำนวนประชากรในวัยเด็ก สะท้อนให้เห็นว่าการเพิ่มของประชากรมีอัตราลดลง ซึ่งเป็นผลมาจากจำนวนการเกิดของเด็กลดลงและจำนวนการตายต่ำ ประกอบกับประชากรวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลง ผลที่ตามมาก็คืออนาคตประเทศไทยจะประสบกับปัญหาภาวะการพึ่งพิง กล่าวคือ วัยแรงงานจำนวนน้อยต้องรับภาระดูแลผู้สูงอายุจำนวนมาก ดังภาพ 4



ภาพ 4 โครงสร้างอายุประชากรไทย ปี พ.ศ. 2556 - 2567

จากข้อมูลจำนวนและร้อยละผู้สูงอายุไทย จำแนกตามเพศ ปี พ.ศ. 2556 - 2567 พบว่าจำนวนผู้สูงอายุเพศหญิงมีจำนวนมากกว่าเพศชาย และประเทศไทยมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 13.81 ในปี พ.ศ. 2556 เป็นร้อยละ 21.01 **ในปี พ.ศ. 2567 แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์** ดังภาพ 5 เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2567 พบว่าจังหวัดที่มีผู้สูงอายุมากที่สุดในประเทศไทย 5 อันดับแรก คือ กรุงเทพมหานคร นครราชสีมา เชียงใหม่ ขอนแก่น และอุบลราชธานี ตามลำดับ จังหวัดที่มีผู้สูงอายุน้อยที่สุด 5 อันดับสุดท้าย คือ ระนอง แม่ฮ่องสอน ตราด สมุทรสงคราม และสตูล ตามลำดับ หากพิจารณาสัดส่วนของผู้สูงอายุ พบว่าจังหวัดที่มีร้อยละผู้สูงอายุมากที่สุดในประเทศไทย 5 อันดับแรก คือ ลำปาง แพร่ ลำพูน สิงห์บุรี และพะเยา ตามลำดับ จังหวัดที่มีร้อยละผู้สูงอายุน้อยที่สุด 5 อันดับสุดท้าย คือ นราธิวาส ปัตตานี ยะลา ภูเก็ต และกระบี่ ตามลำดับ



ภาพ 5 จำนวนและร้อยละผู้สูงอายุไทย จำแนกตามเพศ ปี พ.ศ. 2556 – 2567

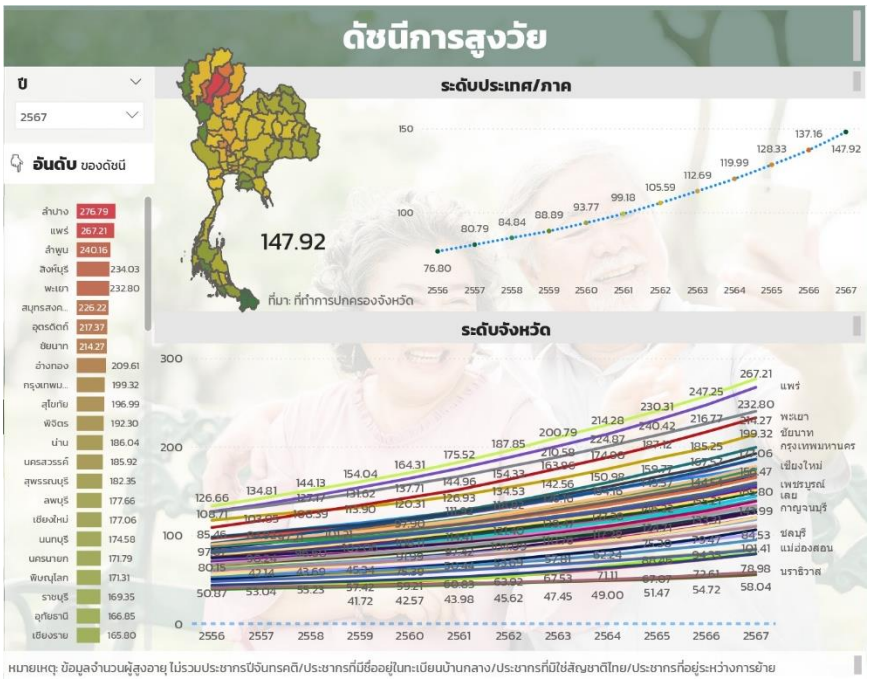
ดัชนีการสูงวัย

"ดัชนีการสูงวัย[2]" (Aging index) เป็นการเปรียบเทียบโครงสร้างการทดแทนกันของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) กับกลุ่มประชากรวัยเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) หากดัชนีการสูงวัยมีค่าต่ำกว่า 100 แสดงว่าจำนวนประชากรผู้สูงอายุน้อยกว่าจำนวนประชากรเด็ก ในทางตรงข้าม ถ้าดัชนีมีค่าเกินกว่า 100 แสดงว่าจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากกว่าจำนวนประชากรเด็ก ดัชนีการสูงวัยจึงเป็นอีกตัวชี้วัดหนึ่งที่สะท้อนความรุนแรงของการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยสามารถจำแนกสังคมตามดัชนีการสูงวัย ดังนี้

1) **สังคมเยาว์วัย (Young society)** หมายถึงค่าดัชนีต่ำกว่า 50
2) **สังคมสูงวัย (Aged society)** หมายถึงค่าดัชนีระหว่าง 50 - 119.9
3) **สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Complete aged society)** หมายถึงค่าดัชนีระหว่าง 120 - 199.9
4) **สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super aged society)** หมายถึงค่าดัชนีตั้งแต่ 200 ขึ้นไป

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 – 2567 พบว่า ดัชนีการสูงวัยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในช่วงปี พ.ศ. 2556 - 2564 ประเทศไทยจัดเป็นสังคมสูงวัย (ค่าดัชนีการสูงวัยอยู่ระหว่าง 76.80 - 119.99) **ขณะที่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยเข้าสู่ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แล้ว (ค่าดัชนีการสูงวัย 128.33)** ดังภาพ 6

[2] ดัชนีการสูงวัย คือ จำนวนประชากรสูงอายุ (60 ปี ขึ้นไป) ต่อจำนวนประชากรวัยเด็ก (ต่ำกว่า 15 ปี) นำเสนอในรูปร้อยละ



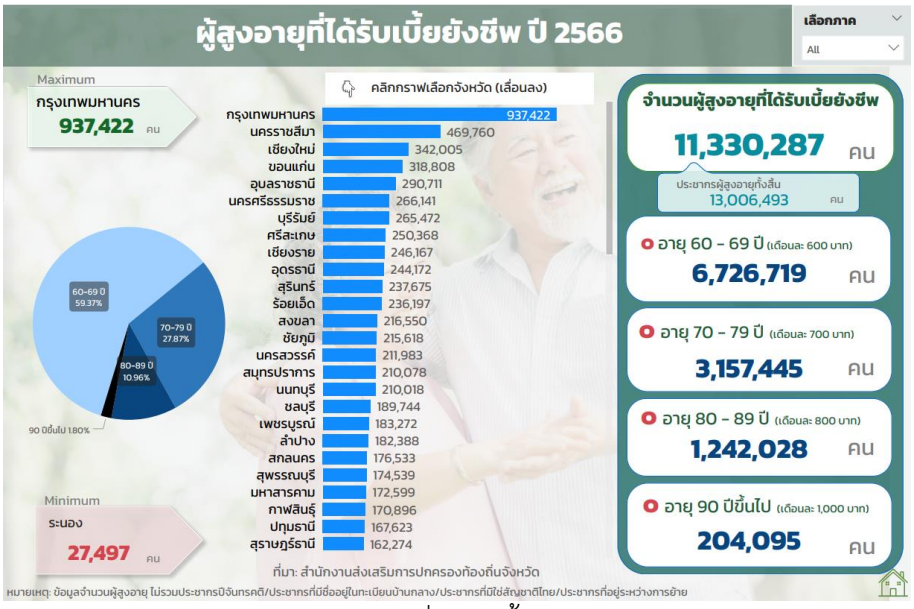
ภาพ 6 ดัชนีการสูงวัย ปี พ.ศ. 2556 - 2567

เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

ปัจจุบัน สวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับเพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการครองชีพในแต่ละเดือน คือ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจะแบ่งเป็นขั้นบันไดตามช่วงอายุ ดังนี้

1) อายุ 60 - 69 ปี ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เดือนละ 600 บาท
2) อายุ 70 - 79 ปี ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เดือนละ 700 บาท
3) อายุ 80 - 89 ปี ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เดือนละ 800 บาท
4) อายุ 90 ปีขึ้นไป ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เดือนละ 1,000 บาท

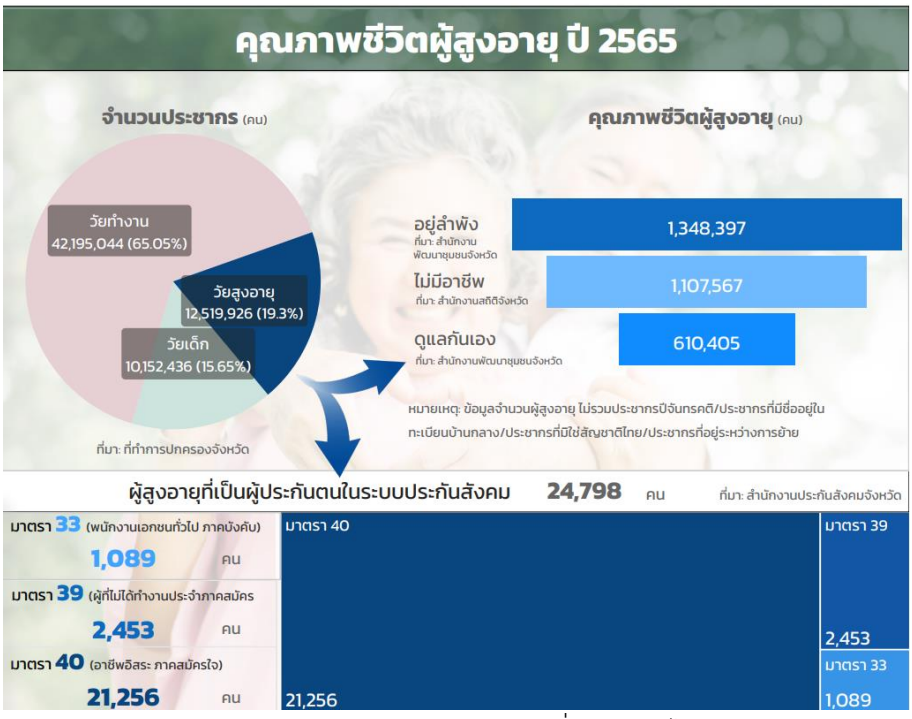
ปี พ.ศ. 2566 มีผู้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจำนวน 11,330,287 คน คิดเป็นร้อยละ 87.11 ของผู้สูงอายุทั้งสิ้น (13,006,493 คน) โดยจังหวัดที่มีผู้สูงอายุได้รับเบี้ยยังชีพสูงสุด คือ กรุงเทพมหานคร จำนวน 937,422 คน คิดเป็นร้อยละ 8.28 ของผู้สูงอายุทั้งสิ้น และจังหวัดที่มีผู้สูงอายุได้รับเบี้ยยังชีพน้อยสุด คือ ระนอง จำนวน 27,497 คน คิดเป็นร้อยละ 0.24 ของผู้สูงอายุทั้งสิ้น ดังภาพ 7 อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 ที่นอกจากจะเป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านแล้ว ต้องเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้หรือมีรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติและกฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุกำหนด นั่นหมายถึง นอกจากประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์แล้ว **ผู้สูงอายุเกินร้อยละ 80 ของประเทศ ยังเป็นผู้มีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพอีกด้วย**



ภาพ 7 จำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ ปี พ.ศ. 2566

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

หากพิจารณาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ (ภาพ 8) พบว่า จากจำนวนผู้สูงอายุ 12,519,926 คน ในปี พ.ศ. 2565 มีผู้สูงอายุที่อยู่ลำพังคนเดียวจำนวน 1,348,397 คน (ร้อยละ 10.77) ผู้สูงอายุที่ต้องดูแลกันเองจำนวน 610,405 คน (ร้อยละ 4.88) นอกจากนี้ พบว่ามีผู้สูงอายุส่วนหนึ่งที่ไม่มีอาชีพ (1,107,567 คน หรือร้อยละ 8.85) ขณะที่ผู้สูงอายุที่อยู่ในระบบประกันสังคม (มาตรา 33 39 หรือ 40) มีเพียง 24,798 คน



ภาพ 8 จำนวนประชากรวัยแรงงาน และวัยสูงอายุที่อยู่ลำพัง ไม่มีอาชีพ ดูแลกันเอง และการเป็นผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมของผู้สูงอายุ

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ คือ การลดระดับทั้งการเกิดหรือภาวะเจริญพันธุ์ และภาวะการตาย ซึ่งเป็นผลมาจากประเทศไทยมีระบบการแพทย์และสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพและทันสมัยทัดเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้ว อีกทั้งประชากรมีความรู้เกี่ยวกับภาวะโภชนาการที่ดีขึ้น ตลอดจนมีการดูแลรักษาสุขภาพที่ดีและนิยมหันมาออกกำลังกายเพื่อสุขภาพมากขึ้น สถานการณ์เช่นนี้ส่งผลในด้านต่าง ๆ เช่น

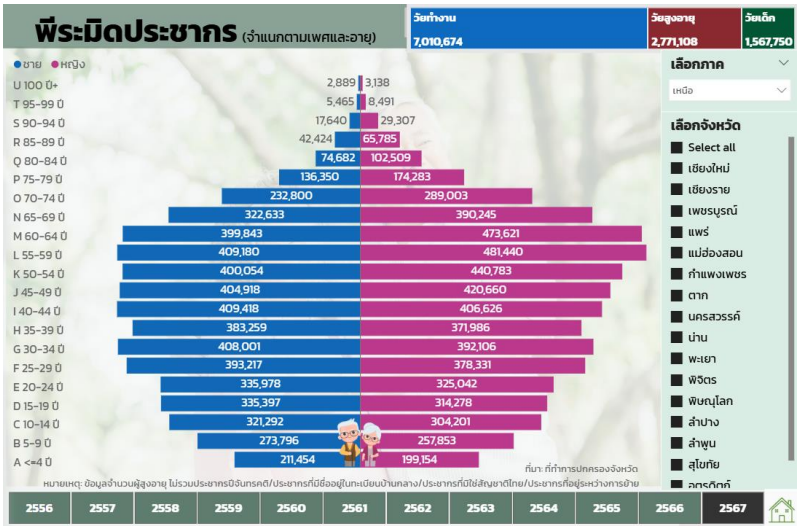
- สังคมไทยเปลี่ยนจากสังคมที่มีวัยแรงงานมากเป็นสังคมของผู้สูงอายุ กล่าวคือ พบผู้ที่มีอายุยืนมากขึ้น แต่จะขาดแคลนแรงงานที่จะป้อนสู่ภาคอุตสาหกรรมและธุรกิจต่าง ๆ
- มีการปรับนโยบายในการบริหารประเทศด้านเศรษฐกิจและสังคม (แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545-2564) เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุจะส่งผลต่อการลดลงของรายได้เฉลี่ยของประชากร และส่งผลต่อรายได้จากเงินภาษีอากรของรัฐลดลงด้วย แต่รัฐจะต้องมีรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นในด้านที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- รูปแบบของการพึ่งพิงกันระหว่างกลุ่มประชากรในช่วงอายุต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป ทำให้จำนวนประชากรในวัยเด็กที่ต้องพึ่งพิงวัยทำงานลดลง แต่กลับมีวัยผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพิงวัยแรงงานเพิ่มขึ้น เมื่อวัยเด็กลดลงก็จะส่งผลต่อการลดลงของวัยผู้ใหญ่ที่เป็นวัยแรงงานในอนาคตด้วย หากวัยผู้สูงอายุมีมากกว่าวัยแรงงาน ส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดที่พึ่งพิงของกลุ่มคนสูงอายุ ในแต่ละครอบครัวก็จะมีสมาชิกที่จะดูแลผู้สูงอายุน้อยลง ปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งก็จะมีมากขึ้นตามลำดับ
- ส่งเสริมการประกอบธุรกิจที่ใช้แรงงานจากผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น

การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนสำคัญที่ต้องการการวางแผนอย่างเป็นระบบและเตรียมทรัพยากรต่าง ๆ สำหรับรับมือกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยในแต่ละระดับของแต่ละพื้นที่

ผู้สูงอายุภาคเหนือ

พีระมิดประชากร ภาคเหนือ

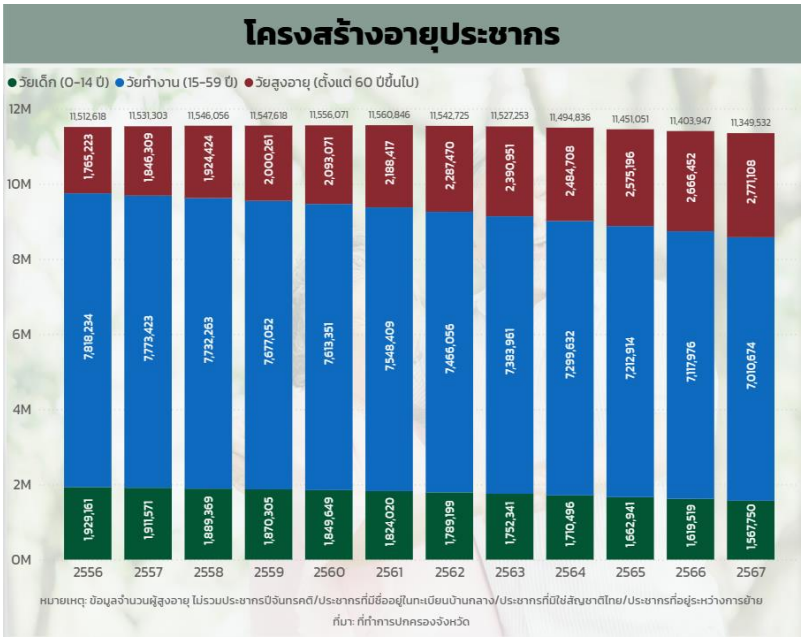
พีระมิดประชากร ภาคเหนือ[3] มีลักษณะเป็นพีระมิดแบบหดตัว (Constrictive Pyramid) หรือ พีระมิดทรงดอกบัวตูม เป็นพีระมิดประชากรที่มีรูปแบบของฐานพีระมิดแคบ ตรงกลางพองออกและยอดค่อย ๆ แคบเข้าคล้ายรูปดอกบัวตูม แสดงถึงรูปแบบการเพิ่มของประชากรมีอัตราลดลง ซึ่งเป็นผลมาจากจำนวนการเกิดของเด็กลดลงและจำนวนการตายต่ำ ดังภาพ 9



ภาพ 9 พีระมิดประชากรภาคเหนือ จำแนกตามเพศและอายุ ปี พ.ศ. 2567

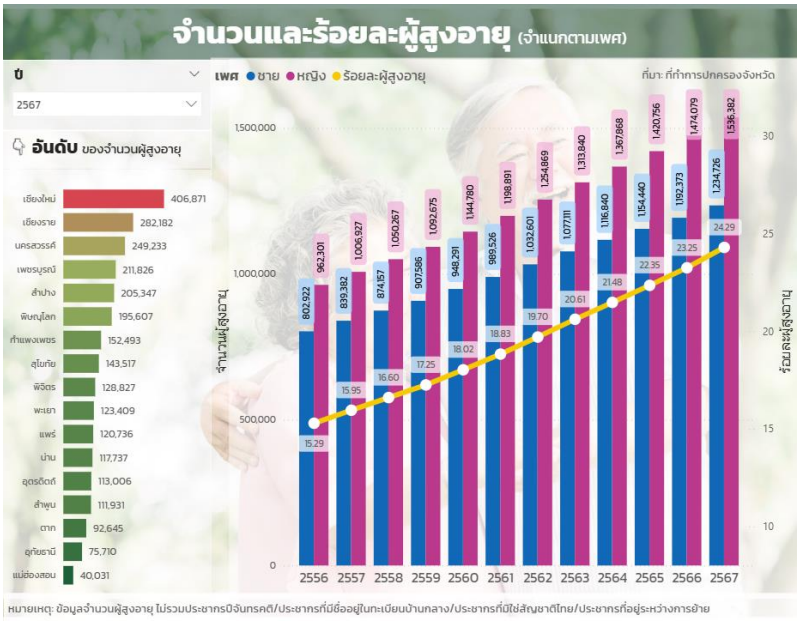
ประชากรวัยสูงอายุของภาคเหนือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องระหว่างปี พ.ศ. 2556 - 2567 ในขณะที่ช่วงเวลาดังกล่าวประชากรวัยเด็กมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา พบว่าประชากรวัยสูงอายุมีจำนวนมากกว่าประชากรวัยเด็ก สะท้อนให้เห็นว่าการเพิ่มของประชากรมีอัตราลดลง ซึ่งเป็นผลมาจากจำนวนการเกิดของเด็กลดลงและจำนวนการตายต่ำ สำหรับประชากรวัยแรงงานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2556 - 2562 แต่ลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา ผลที่ตามมาก็คืออนาคตภาคเหนือจะประสบกับปัญหาภาวะการพึ่งพิง กล่าวคือ วัยแรงงานจำนวนน้อยต้องรับภาระดูแลผู้สูงอายุจำนวนมาก ดังภาพ 10

[3] ภาคเหนือมีทั้งหมด 17 จังหวัด ประกอบด้วย เชียงใหม่ เชียงราย เพชรบูรณ์ แพร่ แม่ฮ่องสอน กำแพงเพชร ตาก นครสวรรค์ น่าน พะเยา พิจิตร พิษณุโลก ลำปาง ลำพูน สุโขทัย อุตรดิตถ์ และอุทัยธานี



ภาพ 10 โครงสร้างทางอายุประชากรภาคเหนือ ปี พ.ศ. 2556 - 2567

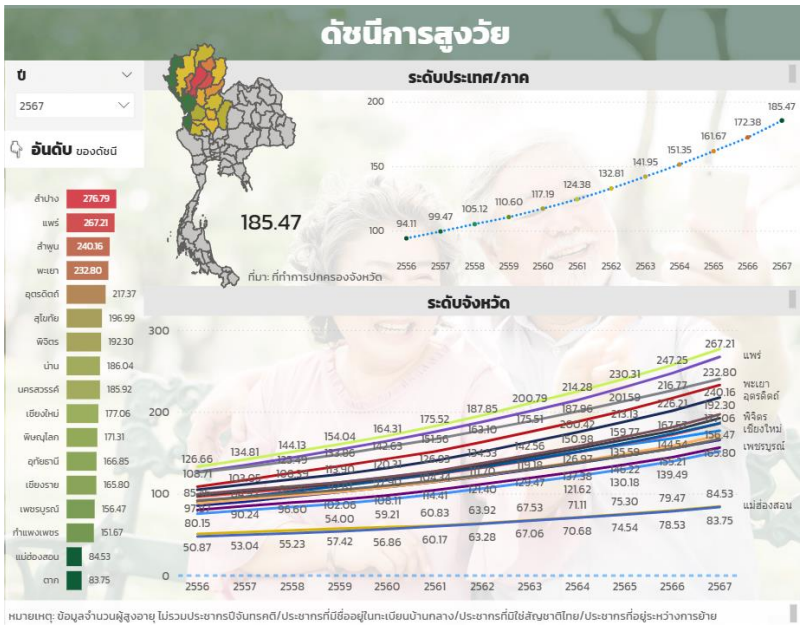
จากข้อมูลจำนวนและร้อยละผู้สูงอายุภาคเหนือ จำแนกตามเพศ ปี พ.ศ. 2556 - 2567 พบว่าจำนวนผู้สูงอายุเพศหญิงมีมากกว่าเพศชาย และภาคเหนือมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 15.29 ในปี พ.ศ. 2556 เป็นร้อยละ 24.29 ในปี พ.ศ. 2567 แสดงให้เห็นว่าภาคเหนือก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2567 พบว่าจังหวัดที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุดในภาคเหนือ 5 อันดับแรก คือ เชียงใหม่ เชียงราย นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ และลำปาง ตามลำดับ ส่วนจังหวัดที่มีผู้สูงอายุน้อยที่สุด คือ แม่ฮ่องสอน ดังภาพ 11 หากพิจารณาสัดส่วนของผู้สูงอายุ พบว่าจังหวัดที่มีร้อยละผู้สูงอายุมากที่สุดในภาคเหนือ คือ ลำปาง (ร้อยละ 29.29) และน้อยที่สุด คือ แม่ฮ่องสอน (ร้อยละ 16.57)



ภาพ 11 จำนวนและร้อยละผู้สูงอายุภาคเหนือ จำแนกตามเพศ ปี พ.ศ. 2556 - 2567

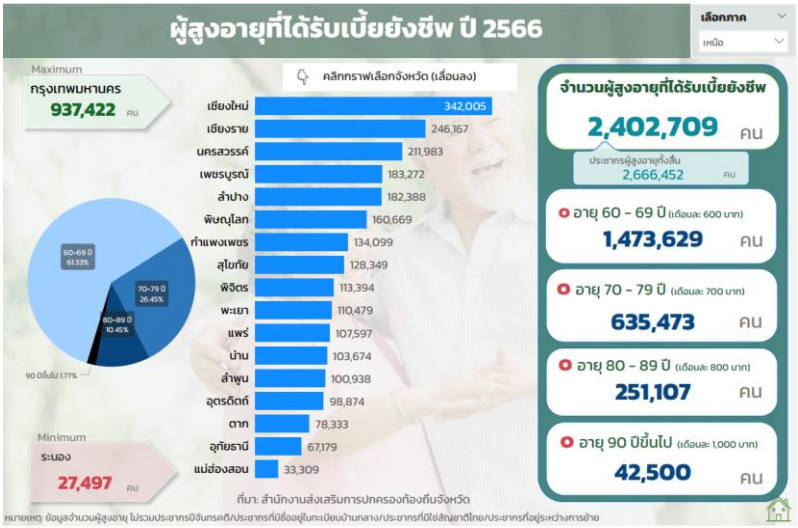
ดัชนีการสูงวัย ภาคเหนือ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 - 2567 พบว่า ดัชนีการสูงวัยภาคเหนือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในช่วงปี พ.ศ. 2556 - 2560 ภาคเหนือจัดเป็นสังคมสูงวัย (ค่าดัชนีการสูงวัยอยู่ระหว่าง 94.11 - 117.19) ขณะที่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 ภาคเหนือเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์แล้ว (ค่าดัชนีการสูงวัยมากกว่า 120) ดังภาพ 12



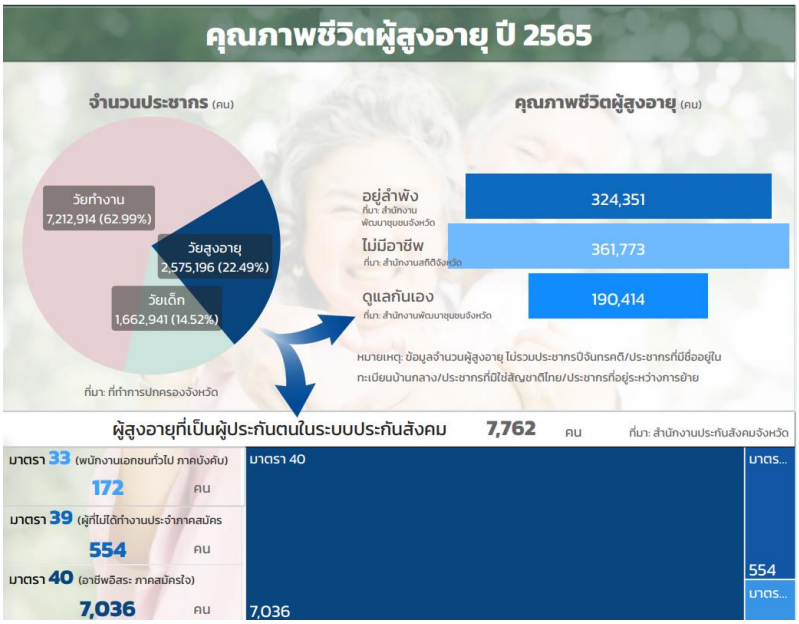
ภาพ 12 ดัชนีการสูงวัยภาคเหนือ ปี พ.ศ. 2556 - 2566

ปี พ.ศ. 2566 ภาคเหนือมีผู้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจำนวน 2,402,709 คน คิดเป็นร้อยละ 90.11 ของผู้สูงอายุทั้งสิ้น (2,666,452 คน) โดยจังหวัดที่มีผู้สูงอายุได้รับเบี้ยยังชีพสูงสุดในภาคเหนือ คือ เชียงใหม่ จำนวน 342,005 คน คิดเป็นร้อยละ 3.02 ของผู้สูงอายุทั้งสิ้น และจังหวัดที่มีผู้สูงอายุได้รับเบี้ยยังชีพน้อยสุด คือ แม่ฮ่องสอน จำนวน 33,309 คน คิดเป็นร้อยละ 0.29 ของผู้สูงอายุทั้งสิ้น ดังภาพ 13



ภาพ 13 จำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพภาคเหนือ ปี พ.ศ. 2566

หากพิจารณาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ (ภาพ 14) พบว่า จากจำนวนผู้สูงอายุในภาคเหนือ 2,575,196 คน ในปี พ.ศ. 2565 มีผู้สูงอายุที่อยู่ลำพังคนเดียวจำนวน 324,351 คน (ร้อยละ 12.60) ผู้สูงอายุที่ต้องดูแลกันเองจำนวน 190,414 คน (ร้อยละ 7.39) นอกจากนี้ พบว่ามีผู้สูงอายุส่วนหนึ่งที่ไม่มีอาชีพ (361,773 คน หรือร้อยละ 14.05) ขณะที่ผู้สูงอายุที่อยู่ในระบบประกันสังคม (มาตรา 33 39 หรือ 40) มีเพียง 7,762 คน

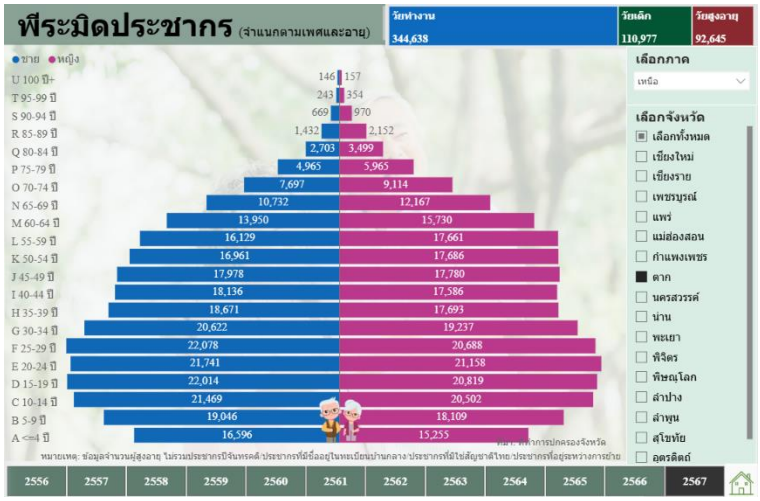


ภาพ 14 จำนวนประชากรวัยแรงงาน และวัยสูงอายุที่อยู่ลำพัง ไม่มีอาชีพ ดูแลกันเอง และการเป็นผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมของผู้สูงอายุภาคเหนือ

ผู้สูงอายุจังหวัดตาก

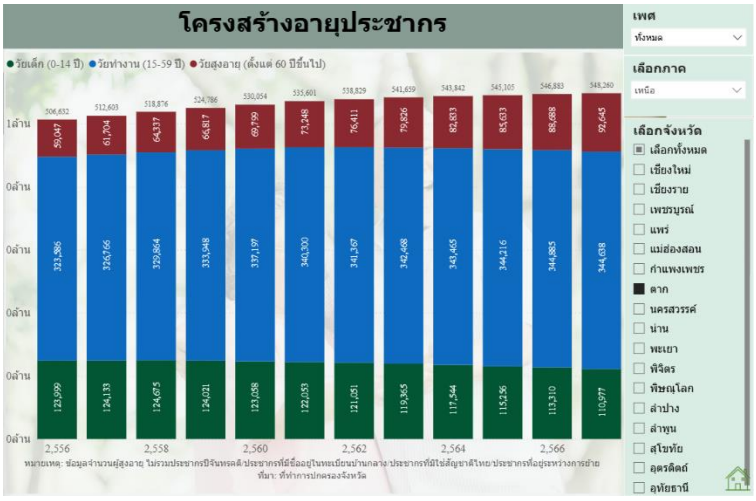
พีระมิดประชากร จังหวัดตาก

พีระมิดประชากร จังหวัดตาก มีลักษณะเป็นพีระมิดแบบหดตัว (Constrictive Pyramid) เป็นพีระมิดประชากรที่มีรูปแบบของฐานพีระมิดแคบ ตรงกลางพองออกและยอดค่อย ๆ แคบเข้าคล้ายรูปดอกบัวตูม แสดงถึงรูปแบบการเพิ่มของประชากรมีอัตราลดลง ซึ่งเป็นผลมาจากจำนวนการเกิดของเด็กลดลงและจำนวนการตายต่ำ ดังภาพ 15



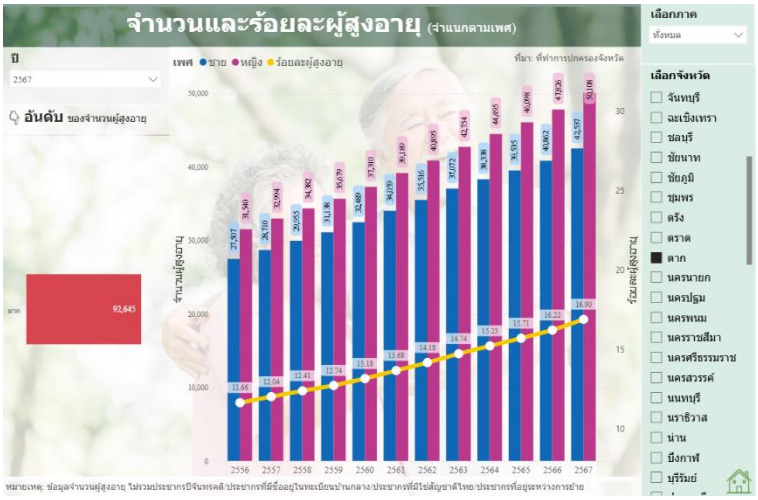
ภาพ 15 พีระมิดประชากรจังหวัดตาก จำแนกตามเพศและอายุ ปี พ.ศ. 2567

ทั้งนี้จังหวัดตาก ในปี พ.ศ. 2567 ประชากรวัยเด็กมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ประชากรวัยแรงงานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ลดลงอย่างต่อเนื่อง และประชากรวัยสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นว่าจังหวัดตากกำลังเผชิญ กับภาวะ "สังคมสูงวัย" โดยมีประชากรวัยเด็กลดลง วัยแรงงานเริ่มชะลอตัวหรือลดลงในสัดส่วน และประชากรสูงอายุเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ วัยแรงงานจำนวนน้อยต้องรับภาระดูแลผู้สูงอายุจำนวนมาก ดังภาพ 16



ภาพ 16 โครงสร้างอายุประชากรจังหวัดตาก ปี พ.ศ. 2556 – 2567

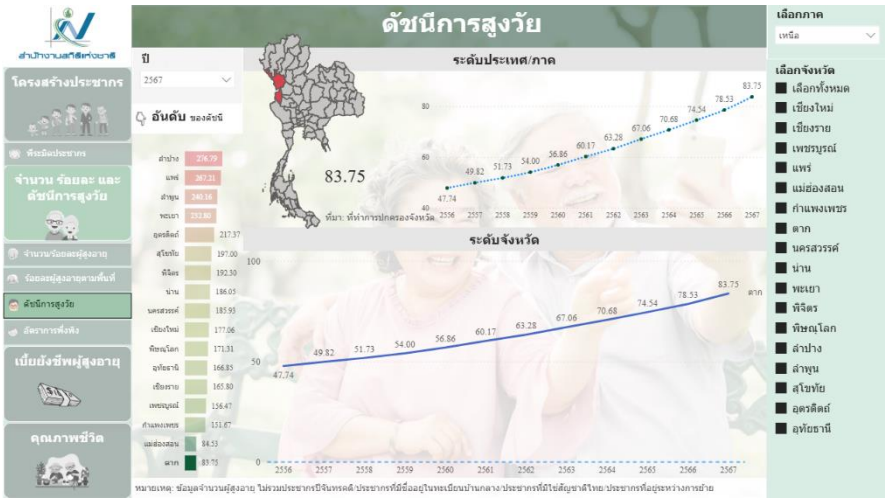
จากข้อมูลจำนวนและร้อยละผู้สูงอายุจังหวัดตาก จำแนกตามเพศ ปี พ.ศ. 2556 - 2567 พบว่าจำนวนผู้สูงอายุเพศหญิงมีจำนวนมากกว่าเพศชาย และจังหวัดตาก มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 12.04 ในปี พ.ศ. 2557 เป็นร้อยละ 16.90 ในปี พ.ศ. 2567 แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2567 พบว่าจังหวัดตาก มีผู้สูงอายุจำนวน 92,645 ซึ่งเป็นอันดับที่ 60 ของประเทศ และอันดับที่ 15 ของภาคเหนือ ดังภาพ 17



ภาพ 17 จำนวนและร้อยละผู้สูงอายุจังหวัดตาก จำแนกตามเพศ ปี พ.ศ. 2556 - 2567

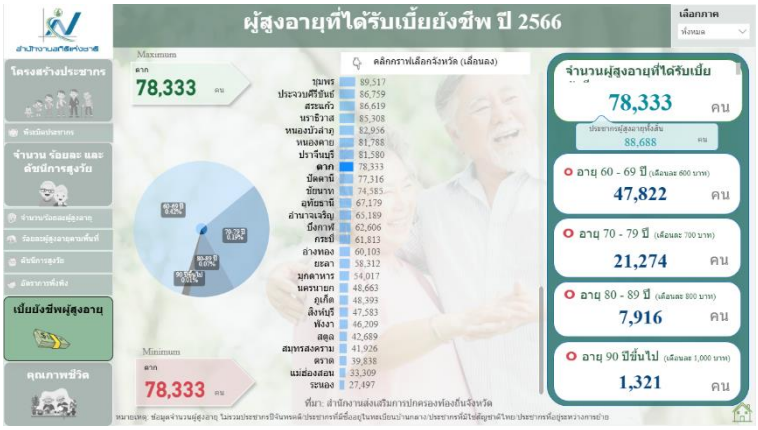
ดัชนีการสูงวัย จังหวัดตาก

ดัชนีการสูงวัยจังหวัดตาก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 - 2567 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี นั่นคือ ประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นสวนทางกับประชากรวัยเด็กที่ลดลง โดยจังหวัดตาก เข้าสู่ระดับสังคมผู้สูงอายุ ในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งมีดัชนีการสูงวัย 51.73 เมื่อพิจารณาดัชนีการสูงวัยในปี พ.ศ. 2567 พบว่าจังหวัดตาก มีดัชนีการสูงวัยเป็นอันดับที่ 71 ของประเทศ และอันดับที่ 17 ของภาคเหนือ ดังภาพ 18



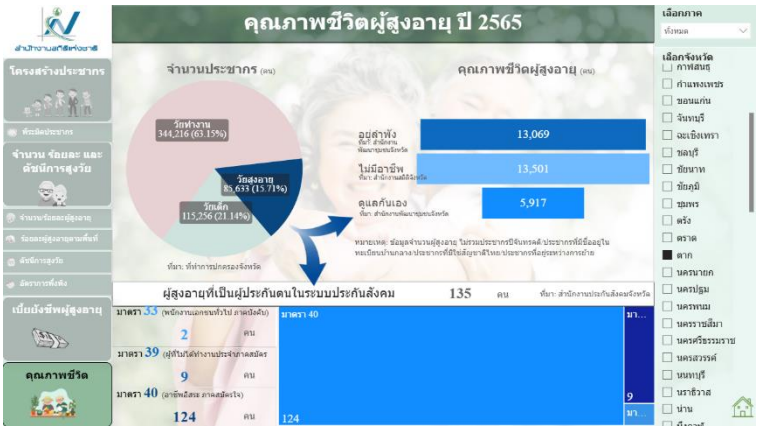
ภาพ 18 ดัชนีการสูงวัยจังหวัดตาก ปี พ.ศ. 2556 - 2567

ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดตาก มีผู้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจำนวน 78,333 คน คิดเป็นร้อยละ 88.32 ของผู้สูงอายุทั้งสิ้น (88,688 คน) และจังหวัดตาก มีผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพเป็นอันดับที่ 59 ของประเทศ และอันดับที่ 15 ของภาคเหนือ ดังภาพ 19



ภาพ 19 จำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพจังหวัดตาก ปี พ.ศ. 2566

หากพิจารณาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในจังหวัดตาก (ภาพ 20) พบว่า จากจำนวนผู้สูงอายุ 85,633 คน ในปี พ.ศ. 2565 มีผู้สูงอายุที่อยู่ลำพังคนเดียวจำนวน 13,069 คน (ร้อยละ 15.26) ผู้สูงอายุที่ต้องดูแลกันเองจำนวน 5,917 คน (ร้อยละ 6.90) นอกจากนี้ พบว่ามีผู้สูงอายุส่วนหนึ่งที่ไม่มีอาชีพ 13,501 คน หรือร้อยละ 15.76) ขณะที่ผู้สูงอายุที่อยู่ในระบบประกันสังคม (มาตรา 33 39 หรือ 40) มีเพียง 135 คน



ภาพ 20 จำนวนประชากรวัยแรงงาน และวัยสูงอายุที่อยู่ลำพัง ไม่มีอาชีพ ดูแลกันเอง และการเป็นผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมของผู้สูงอายุจังหวัดตาก

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
MINISTRY OF DIGITAL ECONOMY AND SOCIETY

สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สำนักงานสถิติจังหวัดตาก

https://tak.nso.go.th

0-5551-1298



buzzing with life